

Ittész Nóra

Az igekötői szófaj nagyszótári feldolgozásáról, különös tekintettel az *e/igekötő*re
MTA Nyelvtudományi Intézet, 2014. december 16.
(kiosztmány)

Állománynév: el_vazlat.xml

Szócikkíró: *Pais Judit*

Szerkesztő: *Ittész Nóra*

A szócikk állapota: 1 – első változat (munkában)

Figyelem: A jelentésekhez példaként felsorolt igék több igekötői jelentéshez is tartozhatnak!

el ik

1. {elmegy, elszalad, elrepül, elvánszorog, elcammog} (helyváltoztató mozgást jelentő v. ilyen mozgással járó igével) 'a kiindulóponttól távolodva (vhonnan, vmitől, ill. vhova, vmeddig)' ❖ (0000000,).

1a. {elhoz, elfuvaroz, eltol, elköltözik, ellódul, elvonszol} '(jelentéstömörítéssel annak kif-ére, hogy a kiindulóponttól való távolodás v. távolság jön létre az igével kifejezett (mozgással járó) cselekvés, tevékenység, állapotváltozás révén)' ❖ (0000000,).

1b. {elkéredzkedik, elhív, elkíváncozik} (beszédaktusra utaló v. belső késztetést kifejező igével) '(annak kif-ére, hogy az igével jelölt cselekvés célja a kiindulóponttól való távolodás v. távolság létrejötte)' ❖ (0000000,).

1c. {elhallatszik, elhatol, ellátszik} 'vhonnan v. vmitől bizonyos távolságban, ill. távolságig eljutva (és ott érzékelhetően)' ❖ (0000000,).

1d. {elhat, elnyúlik, ellát, elnéz} 'vmely távolságon át vmely végpontig végig (ki)terjed, ill. érzékel)' ❖ (0000000,).

1e. {elhajózik, elsurran, elhalad, eloson, elvonul} (locativusi határozós mondatban) 'vhol, vmi közelében(, azt elkerülve) (mozog, halad)' ❖ (0000000,).

1f. {elsivít, elzúg, elbűg} (hangadást jelentő igével) '(jelentéstömörítéssel annak kif-ére, hogy vhol, vmi közelében(, azt elkerülve) az igével jelölt hangadást végezve mozog, halad vmi)' ❖ (0000000,).

1g. {eltesz, elpakol, eldug, elrak} 'más (távolabbi v. zárt) helyre v. félre (mozogva v. mozdítva)' ❖ (0000000,).

1h. {elnéz, eldeformálódik, elbillem, eltérít} (gyakr. irányváltoztatást, irányváltoztató mozgást jelentő igével) 'a kiinduló iránytól, helyzettől, állapottól, kül. az egyenestől, szabályostól eltérő irányba, helyzetbe, állapotba' ❖ (0000000,).

1i. {elmegy, elhagy, elcsap, eljön, elcsábít} 'vkinek a közösségéből, társaságából v. vmely közösségtől, intézménytől, tevékenységi körtől távolodva v. távolítva, abból ki (és máshova be, máshoz v. másikhöz át)' ❖ (0000000,).

1j. {elpártol, elzavar, elígérkezik} (beszédaktusra, ill. külső v. belső késztetésre utaló igével) '(annak kif-ére, hogy az igével jelölt cselekvés célja az, hogy vkinek a közösségéből, társaságából v. vmely közösségtől, intézménytől, tevékenységi körtől távolodva, abból ki (és máshova) kerüljön vki)' ❖ (0000000,).

- 1k.** {elijed, elrémül, eláll, elfordul műveltetők is} 'annak kif-ére, hogy az igével jelzett cselekvés v. állapotváltozás révén vmitől v. vkitől való elfordulás v. elidegenedés jön létre' ♦ (0000000,).
- 1l.** {elnapol, elnyújt, elnyúlik, elodáz, elhalaszt} 'időben a kezdő v. kiindulásnak tekintett időponttól távolabbra v. távolodva (vmettől, ill. vmeddig), ill. más időpontra' ♦ (0000000,).
- 1m.** {elmond, elénekel, eljátszik, eldünnyög, eldadog, eldúdol, elhadar} 'elejétől végig, teljes (időbeli) terjedelmében, ill. másnak, mással megosztva (az igével kifejezett módon) (mond v. előad)' ♦ (0000000,).
- 1n.** {elmond, elénekel, eljátszik} (*elől* vonzatos igekötős igében) 'vmely cselekvésben a másikat időben megelőzve és így megakadályozva' ♦ (0000000,).
- 2.** {elhíresztel, elterjed, elterjeszt, előnt, eláraszt, eldörzsöl} 'vhonnan (kiindulva) több irányba szét, ill. vmely térséget, felületet befedve v. elfoglalva' ♦ (0000000,).
- 2a.** {elhullat, elhint, elaknásít} 'az igével kifejezett cselekvést) vmely területen sok különböző helyen v. helyre (összevissza), ill. vminek a teljes felületén v. terjedelmében (végezve)' ♦ (0000000,).
- 2b.** {elsimít, ellapít, ellapul, ellaposít, eltapos, eltipor, elnyújt, elnyújtózik, elnyújtózkodik} 'egyik, kül. vízszintes (irányban egyre nagyobb) kiterjedésűvé' ♦ (0000000,).
- 3.** {elreped, elmetsz, elágazik, elhasad, elhasít, elfürészsel, elmetél, elomlik, elpattan, elroppan, elvág} 'szét, kettő v. több darabra, ill. nyílást, rést eredményezve' ♦ (0000000,).
- 3a.** {elkertel, elválaszt, elválík, elkülönít, elkülönül, elrekeszt, elszeparál} 'úgy, hogy (az igével kifejezett cselekvés, történés eredményeképpen) már nem érintkezik vmivel, ill. meg lehet különböztetni vmitől' ♦ (0000000,).
- 3b.** {eldugaszol, elköt, elgátol, eltorlaszol, eltömődik, eltömít, elzár} 'nyílást, rést, ill. az érintkezés, a kapcsolat lehetőségét megszüntetve' ♦ (0000000,).
- 4.** {eltakar, elfed, elfüggönyöz, elbújtat, elbújik, elfalaz} '(vmitől, vmi, vki elől) úgy v. azzal az eredménnyel, hogy érzékelhetetlenné válik v. ilyen marad' ♦ (0000000,).
- 4a.** {eltagad, elhazudik, eltitkol, elhallgat} 'úgy, azzal az eredménnyel, hogy vmi nem válik nyilvánvalóvá v. ellentétének látszata keletkezik' ♦ (0000000,).
- 4b.** {elmerül, elsüllyed, eltemet, elás} 'vmely anyagba(n), közegbe(n), annak részei közé v. között' ♦ (0000000,).
- 4c.** {elmerül, elsüpped, eltemetkezik} 'vmely érzésbe(n), állapotba(n)' ♦ (0000000,).
- 4d.** {elad, elárusít, elárverez, eloszt, elajándékoz, elcsen, elcserél} 'úgy, hogy (vkitől) vki másnak a tulajdonába, birtokába, hatalma v. rendelkezése alá, ill. kölcsönösen vmi másnak a helyébe kerül' ♦ (0000000,).
- 4e.** {elajánl, eldisputál, elszerzódttet, elígér, elvitat} (beszédre, ill. beszédaktusra utaló igével) 'annak kif-ére, hogy az igével jelölt cselekvés célja, hogy (vkitől) másnak a tulajdonába, birtokába, hatalma v. rendelkezése alá kerüljön vki, vmi' ♦ (0000000,).
- 4f.** {eltűnik, elreszel, elcsorog, elszik, elkártyáz, elmúlik} 'úgy, hogy az igével kifejezett cselekvéssel elfogy, elhasználódik, megszűnik v. véget ér vmi, ill. az igével kifejezett cselekvés(sel) elfogyaszt, elhasznál v. eltávolít vmit' ♦ (0000000,).
- 5.** {elsóz, elcukroz, elhül, elhízik} '(a kívántnál) nagy(obb) v. túlzott mértékben' ♦ (0000000,).

5a. {elgagyog, eltársalog, elvánszorog} '(annak kif-ére, hogy vki, vmi (épphogy csak) képes végrehajtani az igével jelölt cselekvést) ' ♦ (0000000,).

5b. {elnéz, elír, elszab, elméretez, elnevel} 'az igével kifejezett cselekvés által elrontva, elhibázva, félre, ill. helytelen, rossz eredményre jutva' ♦ (0000000,)

5c. {elnyú, eldolgoz} (rends. magát tárggyal) '(annak kif-ére, hogy az igével kifejezett cselekvéssel elfárasztja, kimeríti, tönkreteszi magát) ' ♦ (0000000,).

5d. {ellobban, elvirul, elszokik} '(annak kif-ére, hogy az igével kifejezett cselekvésnek, történésnek, állapotváltozásnak az ellenkezője megy végbe) ' ♦ (0000000,).

6. '(Aspektus v. akcióminőség kif-ére, ill. módosítására.) ' '

6a. {elkészít, eltikkaszt, elaljasodik, elrombol} '(cselekvés, történés, folyamat befejezettségének, (eredményes) lezárulásának v. megszűntének, ill. (fokozatos) állapotváltozásnak v. vmely állapot elérésének kif-ére) ' ♦ (0000000,).

6b. {elácsorog, eldolgozgat, elálmodozik} (az ige tn jelentésében tárgyragos határozóval is) '(az igével kifejezett cselekvés folyamatosságának, huzamos v. vmilyen időtartamot kitöltő, ill. rendszeres, szokásos voltának kif-ére) ' ♦ (0000000,).

6c. {elájul, elernyeszt, eldőrdül} '(az igével kifejezett cselekvés, történés beálltának, ill. kezdő mozzanatának kif-ére) ' ♦ (0000000,).

6d. {elkáromkodik, elsír, elröhög} (*magát* tárggyal álló igével) '(az igével kifejezett cselekvés kezdő mozzanatának kif-ére) ' ♦ (0000000,).